

Reactie van Reclaimed Voices op Expert Opinion

- door Raymond Hintjes

Wij hebben kennis genomen van de Expert Opinion n.a.v. het onderzoeksrapport Seksueel misbruik en aangiftebereidheid binnen de gemeenschap van Jehova's Getuigen (van den Bos, et al., 2020) door Massimo Introvigne, Gordon Melton en Holly Folk (hierna genoemd: de experts). Zij zijn wetenschappers op het gebied van Nieuwe Religieuze Bewegingen en in deze hoedanigheid zijn zij benaderd om hun mening te geven over het onderzoeksrapport van de Universiteit Utrecht.

Wij vinden het onterecht dat deze wetenschappers worden aangeduid als 'cultapologists' omdat zij het op lijken te nemen voor religieuze groeperingen die door velen als controversieel en zelfs schadelijk worden gezien, en daarom worden aangeduid als 'cult' of 'sekte'. Wij hebben begrip voor de zorg die er spreekt voor onnodige stereotyperingen en discriminatie, vaak aangewakkerd door specifieke berichtgevingen en woordkeuzes in de media (Hintjes, 2019).

Wij zijn ons bewust dat deze Expert Opinion geschreven kan zijn tegen de achtergrond van een conflict over 'cults' en sekten zoals die sinds de jaren 70 bestaat tussen (nieuw) religieuze bewegingen, critici, ex-leden en religiewetenschappers (Ashcraft, 2018) (Gallagher, 2017). Dit conflict heeft bij tijd en wijle geresulteerd in een felle woordenstrijd waarbij partijen geframed zijn als 'anticultmovement activisten' (critici) en 'cultapologists' (verdedigers van vrijheden voor minderheidsreligies en religiewetenschappers).

Wij zijn van mening dat het framen van wetenschappers als cultapologists feitelijk afleidt van de inhoud van hun opinion, terwijl juist deze opinion een inhoudelijke weerlegging vereist in plaats van een terzijde schuiven van argumenten omdat een tegengeluid ons niet bevalt. Verder werkt dit onzorgvuldigheid in de hand waardoor er onjuiste conclusies worden getrokken. Zo duiken er bijvoorbeeld beweringen op dat Massimo Introvigne een satanist zou zijn, omdat hij een boek over Satanisme heeft geschreven (Introvigne, Satanism: A Social History, 2016). Men vergeet hierbij dat religiewetenschappers een professionele belangstelling voor dit onderwerp kunnen hebben. Vanuit deze professionele belangstelling kunnen zij groeperingen bestuderen die zich met het occulte bezig houden. Ook worden er onjuiste conclusies getrokken vanwege het lidmaatschap van Massimo Introvigne en Gordon Melton van the Transylvanian Society of Dracula, een cultuur-historisch genootschap dat bestaat uit personen die de vampiermythe bestuderen. Een dergelijk lidmaatschap betekent niet dat deze personen occulte praktijken beoefenen of satanisten zouden zijn.

Net zo min als deze wetenschappers gezien moeten worden als cultapologists, zien wij (Reclaimed Voices) onszelf als anticult activisten die strijden tegen de 'sekte' van Jehovah's Getuigen. Stichting Reclaimed Voices strijd niet tegen Jehovah's Getuigen, maar zet zich in voor het opgroeien van kinderen in een veilige omgeving, ook als dit gebeurt in een religieuze groepering zoals Jehovah's Getuigen. Het bestuur van de stichting werkt vanuit de waarden respect, waardigheid, vrijheid en eerlijkheid. Deze waarden dragen wij uit in de wijze waarop

wij over het (mogelijke) probleem van omgang met seksueel misbruik bij de Jehovah's Getuigen spreken. Het benoemen van dit probleem, en het aandragen van mogelijke oplossingen kan in onze optiek alleen slagen wanneer wij vertrekken vanuit compassie voor individuele Jehovah's Getuigen en de erkenning dat ieder mens het recht heeft om een eigen invulling te geven aan zijn religieuze en spirituele behoeftes zoals dat gewaarborgd is in mensenrechtenverdragen (EHRM, artikel 9) en onze nationale grondwet.

Wij erkennen dat kinderen het recht op vrijheid van godsdienst hebben, ook als het een godsdienstige minderheid betreft zoals vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC 14, 30). Tegelijkertijd wijzen wij de Nederlandse overheid ook op haar verplichting om zich in te spannen om kinderen te beschermen tegen (seksueel) misbruik en het bevorderen van het lichamelijke en geestelijke herstel van kinderen die hier slachtoffer van zijn geworden (CRC 34, 39).

Kritiek over de omgang met seksueel misbruik binnen de kringen van Jehovah's Getuigen is dan ook niet ingegeven doordat wij misnoegde ex-leden zouden zijn, of zelfverklaarde tegenstanders van de geloofsovertuigingen en -praktijken van Jehovah's Getuigen. Het is ingegeven door een oprechte bezorgdheid om het welzijn van kinderen, nadat wij ernstige signalen hebben ontvangen over de omgang met klachten van seksueel (kinder)misbruik.

Raymond Hintjes werkt als docent levensbeschouwing en maatschappijleer in het Voortgezet Onderwijs. Hij heeft een BA in religiewetenschappen, een onderwijsbevoegdheid aangevuld met cursussen in ethiek en existentieel welzijn counseling. Hij is lid van de vakvereniging van docenten levensbeschouwing en godsdienst, organiseert studiedagen voor vakcollega's en is bovendien ook lid van de American Academie of Religion. Raymond geeft o.a. lessen over wereldreligies, ethiek, mensenrechten, de pluriforme samenleving en de democratische rechtstaat. Geïnspireerd door o.a. de filosofie van Levinas, zet hij zich in voor liefde en sociale gerechtigheid, waarbij de eigen ervaringen worden gebruikt om compassie te voelen voor de ander, ook voor leden van de Jehovah's Getuigen (Hintjes, 2019).

Aswin Suierveld heeft een BA in de theologie richting pastorale hulpverlening, aangevuld met cursussen in de sociale psychologie, existentieel welzijn counseling, politiek en ethiek, en de verhouding tussen sociale normen en sociale veranderingen. Haar ervaringen van toetreden tot de Jehovah's Getuigen op volwassen leeftijd en de geloofscrisis die volgde na verlaten van de groep, maakt dat ze genuanceerd met het fenomeen bekering kan omgaan. Aswin houdt zich het liefst bezig met het doorgronden van complexe problemen, zoals bijvoorbeeld blijkt uit haar rapport over verschoningsrecht en geestelijke (pastorale) zorg bij Jehovah's Getuigen (Suierveld, 2019).

Frank Huiting is docent omgangskunde in opleiding, werkt in de zorgsector en coördineert projecten om maatschappelijke problemen aan te pakken. Waarden als vertrouwen, autonomie en vrijheid zet hij in om een balans in de maatschappij te brengen tussen de systeemwereld en menswaarden. Daarnaast is Frank ervaringsdeskundige op het gebied van seksueel misbruik. Zijn ervaring en inzichten gebruikt hij om het taboe rondom seksueel misbruik te doorbreken, anderen handreikingen te geven om tot herstel over te gaan en geeft

gastlessen, lezingen en workshops over de aard en gevolgen van seksueel misbruik in relatie tot religieuze gemeenschappen.

Onze reactie op 'The Report: Methodological Issues'

In de expert opinion is er een erkenning voor de integriteit waarmee de onderzoekers van de Universiteit hun werk hebben verzet. Toch worden er ook een aantal kritische kanttekeningen geplaatst waar wij met aandacht kennis van hebben genomen. Het rapport vermeldt dat het niet om waarheidsvinding gaat. Het rapport richt zich op de ervaringen van omgang met vermeend seksueel misbruik.

De experts merken terecht op, dat het rapport niet vermeldt welke maatregelen er getroffen zijn om te voorkomen dat de anonieme online vragenlijst gemanipuleerd zou worden door trollen die erop uit zouden kunnen zijn om de publieke opinie te beïnvloeden. Dat het rapport hier geen gewag van maakt betekent niet automatisch dat er geen maatregelen getroffen zouden zijn. De onderzoekers zijn sociaalwetenschappers die in hun werkveld de nodige ervaringen hebben met het inzetten van online vragenlijsten om empirisch onderzoek te doen. Daarnaast maakt het rapport gewag van een externe begeleidingscommissie die was samengesteld ten behoeve van de advisering en de kritische reflectie op tussentijdse resultaten. Tijdens diverse fasen van dit onderzoek heeft er overleg plaatsgevonden met deze commissie. Daarnaast is bij aanvang van het onderzoek toestemming gevraagd en verkregen van de ethische toetsingscommissie van de faculteit van waar dit onderzoek was ondergebracht (van den Bos, et al., 2020, pp. 39, 191-2).

De experts schrijven dat er goed georganiseerde groeperingen bestaan die bepaalde religieuze groeperingen ervan beschuldigen cults (sekten) te zijn en dat er ook overheden zijn die hun eigen belangen nastreven. Zo schrijft een Italiaanse anti-JG website over het onderzoek als een bom die op ontploffen staat. De suggestie wordt gewekt dat het voor vakkundige organisaties niet zo'n probleem zou zijn dat het onderzoek in het Nederlands is opgesteld. Verder wordt gewezen op de Chinese en Russische overheden die ervan verdacht worden fake accounts op social media te hebben om daarmee negatieve informatie te verspreiden over groepen die zij als cults beschouwen. Hoewel deze mogelijkheden natuurlijk nooit volledig uit te sluiten zijn, wordt met het expliciet vermelden van deze mogelijkheden onterecht twijfel gezaaid over de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Wij hebben er het volste vertrouwen in dat prof. dr. Kees van den Bos en zijn team inzicht hebben in dit soort mogelijke manipulaties. Zijn onderzoeksprogramma en de vele wetenschappelijke publicaties op het gebied van sociale gerechtigheid, moraliteit, spanningen tussen groepen en culturen, ondersteunen dit vertrouwen (Universiteit Utrecht, sd). Verder willen wij er op wijzen dat Stichting Reclaimed Voices zich expliciet heeft uitgesproken tegen het verbod op Jehovah's Getuigen in Rusland, en de daaruit volgende behandeling van individuele Jehovah's getuigen (Reclaimed Voices, 2019).

Eén van de kritiekpunten is dat het onderzoek geen enkele verwijzing bevat naar de godsdienstsociologische literatuur over de vooringenomenheid van ex-leden. Dit onderzoek was echter geen nadrukkelijk religiewetenschappelijk onderzoek dat grotendeel gebruik maakt van verhalen van ex-leden. Van de 10 respondenten bij de diepte-interviews waren er

zes lid van de Jehovah's Getuigen en vier ex-lid (van den Bos, et al., 2020, pp. 89-91). Hierdoor is er een goede balans gevonden tussen ervaringen van leden en ex-leden.

Bovendien geeft 48% van de respondenten die de vraag over lidmaatschap heeft beantwoord via het online contactpunt aan nog steeds lid te zijn van de Jehovah's Getuigen. Hoewel er strikt gezien niet na te gaan is in hoeverre deze zelfreportage betrouwbaar is, moet er wel op gewezen worden dat het bestuur van de Jehovah's Getuigen in Nederland tijdens een vergadering in de koninkrijkszaal alle bezoekers op dit onderzoek geattendeerd heeft (van den Bos, et al., 2020, pp. 46-7). Ook heeft er een uitgebreid gesprek plaatsgevonden met het Nederlandse bestuur en een lid van het internationale bestuur (van den Bos, et al., 2020, p. 119).

De mogelijke gekleurdheid van de informatie die door ex-leden verschaft wordt, wordt in dit onderzoek dan ook sterk gecompenseerd door de ondersteuning en deelname van actieve Jehovah's Getuigen en vertegenwoordigers van het bestuur van Jehovah's Getuigen. Stichting Reclaimed Voices is zich ervan bewust dat zij zelf geen onafhankelijke positie inneemt ten opzichte van Jehovah's Getuigen. Dit heeft zij expliciet in haar gesprek met de onderzoekers vermeld (van den Bos, et al., 2020, p. 125). Daarnaast vermeldt een bestuurslid in een publicatie in eigen beheer eerlijk dat tegen haar ingebracht zou kunnen worden dat zij een voormalige Jehovah's getuige is (Suierveld, 2019). Ook blijkt uit een publicatie van voorzitter, Raymond Hintjes, dat de stichting, zich bewust is van de wijze hoe ex-leden tegen hun voormalige groep aankijken en over hun ervaringen spreken (Hintjes, 2019). Tegelijkertijd is de stichting van mening dat ex-leden informatie kunnen verschaffen over een religieuze groepering die anders voor buitenstaanders onzichtbaar blijven (Chryssides, 2016, pp. 17-8) (Suierveld & Hintjes, 2018, p. 25).

De experts geven toe, dat het theoretisch gezien ook mogelijk is, dat actieve leden van de Jehovah's Getuigen de anonieme vragenlijst meerdere keren ingevuld kunnen hebben, om een zo positief mogelijk beeld van de organisatie neer te zetten. Toch achten zij dit onwaarschijnlijk vanwege de uitkomsten van de vragenlijst (punt 10 (a)). In onze optiek is dat een nogal naïef standpunt. Brieven aan lichamen van ouderlingen in de VS en Engeland tonen aan dat de organisatie van Jehovah's Getuigen wel degelijk erop wil toezien dat een eenduidig en positief beeld van Jehovah's Getuigen aan onderzoekers wordt gegeven. Wetenschappelijk onderzoek wordt gezien als een mogelijkheid om 'getuigenis' te geven. Het liefst door te verwijzen naar publicaties i.p.v. dat gemeenteleden de tijd nemen om vragenlijsten 'nauwkeurig en zorgvuldig' in te vullen. Indien er door verkondigers vragenlijsten worden ingevuld dan moet 'zeker vermeden worden dat zij hun eigen standpunten naar voren brengen die niet in overeenstemming zijn met Bijbelse richtlijnen' (Christian Congregation of Jehovah's Witnesses, 2001) (Watch Tower Bible and Tract Society of Britain, 2002). In relatie tot deze brieven kan men zich afvragen wat er bedoeld wordt met de 'nauwkeurige en evenwichtige informatie ... over de manier waarop onze organisatie reageert op misbruik' zoals vermeld in de brief die is voorgelezen in alle Nederlandse gemeentes n.a.v. het onderzoek door de Universiteit Utrecht (van den Bos, et al., 2020, pp. 46-7).

Het is in deze context ook zinvol om te wijzen op een ervaring van religiewetenschapper George Chryssides, die gevraagd was een artikel te schrijven over Jehovah's Getuigen in

Groot-Brittannië. Negen maanden nadat zijn hoofdstuk was geaccepteerd voor publicatie ontving hij een mail met de melding dat een proeflezer nog een aantal aanpassingen had gedaan. Delen van zijn tekst waren verwijderd en grote delen nieuwe tekst waren toegevoegd. Kanttekeningen waren geplaatst waarin o.a. vermeld stond dat het Britse Bijkantoor een bepaalde verwijzing liever niet vermeld zou zien. Een aantal aanpassingen waren gedaan in de beschrijving van een specifieke gebeurtenis in Glasgow in 1933, waarbij Chryssides beschrijving, gebaseerd op bronmateriaal dat niet afkomstig was van de Jehovah's Getuigen, afweek van de versie die het bijkantoor zelf heeft. Volgens Chryssides laat dit voorval zien dat er belangrijke verschillen bestaan tussen de methodes die Jehovah's Getuigen gebruiken en wetenschappelijke onderzoekers gebruiken. Deze verschillen kunnen ernstige problemen opleveren voor samenwerking en dialoog. Wetenschappers proberen kritisch te zijn in hun onderzoek, dat kan resulteren in debat, verschillende opvattingen wat uiteindelijk kan leiden tot nieuwe wetenschappelijke inzichten. Voor Jehovah's Getuigen staat hun geloof centraal, aangeduid als de Waarheid. Dat betekent dat er consensus moet zijn, een eenduidige opvatting over wat de leringen en praktijken van Jehovah's Getuigen zijn (Chryssides, 2015).

Wat betekent dit concreet? Het is onjuist om te stellen dat vooral ex-leden baat zouden hebben bij een bepaalde uitkomst van het onderzoek. Het is eenzijdig om te stellen zgn. anticult activisten er alles aan zouden kunnen doen om het onderzoek te beïnvloeden door de vragenlijsten te manipuleren. Ook actieve Jehovah's Getuigen en met name de bestuurders van de Christelijke Gemeente van Jehovah's Getuigen hadden baat bij een bepaalde uitkomst van het onderzoek. Brieven die in het verleden gestuurd zijn aan ouderlingen in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, tonen aan dat consensus en het geven van getuigenis belangrijke uitgangspunten voor de organisatie zijn. De ervaring van George Chryssides laat zien dat waar mogelijk de organisatie probeert invloed uit te oefenen op het beeld dat door wetenschappers over Jehovah's Getuigen beschreven wordt.

Het is dan ook niet uit te sluiten dat de reden waarom Jehovah's Getuigen het onderzoek van de Universiteit Utrecht onwetenschappelijk en feitelijk onjuist noemen, en zelfs de bereidheid hadden om publicatie van dit onderzoek met een kort geding te voorkomen, sterk is ingegeven door het gegeven dat de wetenschappers onafhankelijk van de Jehovah's Getuigen, hun eigen conclusies getrokken hebben. Waarbij de uitkomst van deze conclusies sterk afwijkt van het beeld dat Jehovah's Getuigen zelf graag over zichzelf hanteren en naar buiten brengen.

De experts wijzen erop dat naast een recente publicatie van Reclaimed Voices, er slechts twee wetenschappelijke werken over Jehovah's Getuigen zijn geraadpleegd, die bovendien al enige jaren oud zijn. Hierbij moeten we opmerken, dat het onjuist is dat de publicatie van Reclaimed Voices over het onderwerp seksueel misbruik zou gaan. Het hoofdonderwerp van de publicatie is het verschoningrecht van de geestelijke en hoe geestelijke (herderlijke) zorg bij Jehovah's Getuigen vorm krijgt (Suierveld, 2019). Verder delen wij de mening dat verwijzingen naar de recente publicatie van George Chryssides (2016) en Zoë Knox (2018) een belangrijke aanvulling in het onderzoek zouden zijn geweest. Beide publicaties zijn in het bezit van onze voorzitter en door hem gelezen. Hierbij moet worden opgemerkt dat Chryssides in zijn boek een paragraaf besteed aan het probleem van seksueel misbruik dat door actiegroepen onder

de aandacht wordt gebracht. In plaats van het probleem van seksueel kindermisbruik te bagatelliseren of zelfs te ontkennen merkt hij op dat het aan rechters is om te bepalen of Jehovah's Getuigen meer hadden kunnen doen om seksueel kindermisbruik te voorkomen (Chryssides, 2016, pp. 254-5).

Onze reactie op 'The Findings: (A) A Uniquely "Closed Community"?'

Volgens het rapport van de Universiteit Utrecht zijn Jehovah's Getuigen een 'gesloten gemeenschap'. Het rapport definieert een gesloten gemeenschap als 'een groep mensen met een gezamenlijke identiteit die in hoge mate gesloten is voor de buitenwereld, bijvoorbeeld voor ideeën en personen van buiten de groep.' Normen en waarden binnen zo'n groep worden binnen de eigen gemeenschap gegenereerd, volgens een eigen logica (van den Bos, et al., 2020, p. 26). De experts proberen aan te tonen dat deze typering problematisch zou zijn omdat alle gemeenschappen 'een eigen logica' zouden volgen die buitenstaanders niet zouden begrijpen. Hierbij worden voorbeelden aangehaald van de Democraten en de Republikeinen in de Verenigde Staten, Marxisten en non-Marxisten, gelovigen en atheïsten. De experts gaan echter niet erg nauwkeurig om met de gegeven definitie van gesloten gemeenschappen in het rapport. Deze definitie gaat uit van een *gezamenlijke* identiteit, waarvoor een geslotenheid geldt voor o.a. 'ideeën en personen van *buiten* de groep'. In zo'n groep worden 'waarden en normen' binnen de eigen gemeenschap gegenereerd'. Met andere woorden er is weinig invloed van ideeën, waarden en normen van buiten de groep op de ideeën, waarden en normen binnen de groep.

Het is belangrijk te constateren dat het rapport aangeeft dat gemeenschappen in meerdere of mindere mate gesloten kunnen zijn (van den Bos, et al., 2020, p. 137). Verder kunnen we constateren dat het rapport bij het bespreken van de Rooms-Katholieke Kerk, Jeugdzorg en Defensie over '(gesloten) gemeenschappen' spreekt omdat ze in meerdere of mindere mate kenmerken heeft van gesloten gemeenschappen. Maar het is in het kader van dit onderzoek niet mogelijk om de mate van geslotenheid vast te stellen (van den Bos, et al., 2020, pp. 157-8).

De onderzoekers hebben bij het vaststellen of Jehovah's Getuigen een gesloten gemeenschap zijn, gebruik gemaakt van een definitie zoals die te vinden is bij Van Dam e.a. (Dam, Eshuis, Aarts, & During, 2005). In tegenstelling tot wat de experts beweren, gaat het hier niet om een 'negatief begrip van deze term' maar om een waardenvrije definitie van het begrip 'gesloten gemeenschap' zoals die in de sociale wetenschappen gebruikt wordt. De experts beweren dat het gegeven dat Jehovah's Getuigen een gesloten gemeenschap zouden zijn, reeds in het begin van het onderzoek is aangenomen, in plaats van dat het aan het eind van het onderzoek is aangetoond. Hierbij zou ik willen opmerken dat het een uitgangspunt is, die juist onderwerp van dit onderzoek is. Dit is tevens bevestigd door de uitspraak van de rechter in het kort geding dat door de Jehovah's Getuigen is aangespannen (Christelijke Gemeente van Jehovah's Getuigen in Nederland vs. de Universiteit Utrecht & de Staat der Nederlanden, 2020).

De experts zijn van mening dat de conclusie dat Jehovah's Getuigen een gesloten gemeenschap zouden zijn, mede bepaald is door de beperkte en oude literatuur die gebruikt is. Zoals al eerder aangegeven zijn wij het eens met de experts dat recentere literatuur over

de Jehovah's Getuigen in het onderzoek had mogen zijn opgenomen. Het is in onze optiek onjuist om ervan uit te gaan dat recentere literatuur de conclusies van de onderzoekers niet zouden ondersteunen. Knox beschrijft in haar boek uitgebreid de relatie tussen de Jehovah's Getuigen en de buitenwereld. De levensstijl van de Jehovah's Getuigen wijkt sterk af van de meerderheid van mensen om hen heen. Dit wordt grotendeels bepaald door vier aspecten: de nadruk op gezamenlijke Bijbelstudie, het beslag dat de organisatie legt op de tijdsbesteding van leden, de beperking van contact met niet-leden, en de nadruk op het verspreiden van Gods woord. Volgens Knox betekent dit dat Jehovah's Getuigen in de brede samenleving staan maar er geen deel van zijn. In figuurlijke zin zijn ze geen deel van de wereld, hoewel ze er wel in wonen (Knox, 2018, pp. 48-9). Ook Chryssides laat zien dat Jehovah's Getuigen wel in de wereld leven, maar er geen deel van zijn. Zij wijzen de heersende menselijke waarde van de hedendaagse wereld af, omdat deze wereld volgens hen in de macht van Satan ligt (Chryssides, 2016, pp. 171-94). Het is vermeldenswaardig dat één van de auteurs ooit van mening was dat Jehovah's Getuigen een groep zijn, die zichzelf van hun sociale omgeving afzondert (Introvigne, 1990). Hoe en waarom Introvigne van mening is veranderd is niet bekend.

Het gegeven dat Jehovah's Getuigen een gesloten gemeenschap zijn, is gelegen in hun geloofsovertuigingen en -praktijken en geenszins onredelijk om te stellen. Volgens de experts leven echte 'gesloten gemeenschappen' in communes op geïsoleerde boerderijen. Van Dam e.a. spreken in zo'n situatie echter van ruimtelijke geslotenheid (p. 32). Dit is een beperkte kijk op gesloten gemeenschappen. Het onderzoeksrapport beschrijft zowel cognitieve als sociale aspecten van geslotenheid (van den Bos, et al., 2020, pp. 138-41) (Dam, Eshuis, Aarts, & During, 2005, pp. 30-3).

De experts proberen vervolgens aan te tonen dat bepaalde geloofsovertuigingen en -praktijken niet uniek zouden zijn voor Jehovah's Getuigen. Vanuit een vergelijkende religiewetenschappelijke benadering lijkt men te willen aantonen dat deze overtuigingen en praktijken onderdeel zijn van alle wereldreligies. Zoals reeds opgemerkt kunnen allerlei gemeenschappen in meerdere of mindere mate kenmerken van gesloten gemeenschappen hebben. Het lijkt de experts te ontgaan dat niet de vraag is of deze overtuigingen en praktijken uniek zijn voor Jehovah's Getuigen, maar in welke mate deze bijdragen aan een 'identiteit die in hoge mate gesloten is voor de buitenwereld' met name voor ideeën, waarden en normen buiten de eigen groep (van den Bos, et al., 2020, p. 137).

De opmerking dat uitspraken als 'Jehovah's Getuigen geloven dat ze de enige ware religie hebben', in Rusland gebruikt worden om aan te tonen dat Jehovah's Getuigen 'extremisten' zouden zijn is in deze context irrelevant. Net zoals de opmerking dat de meeste religies leren dat ze de enige weg tot redding zijn. Het hele rapport gaat immers niet over de vraag of Jehovah's Getuigen wel of niet als godsdienst zouden mogen bestaan, maar over de vraag in hoeverre een zekere mate van geslotenheid van invloed is op de manier waarop Jehovah's Getuigen bereid zijn om aangifte te doen na seksueel misbruik en hoe intern wordt omgegaan met klachten van misbruik.

Ook de vraag of de uitsluitingsregels toegepast door Jehovah's Getuigen uniek zouden zijn voor hen is irrelevant, waarbij de experts de term 'cults' gebruiken. Het lijkt er bovendien op

dat de aanduiding van Jehovah's Getuigen als een 'gesloten gemeenschap' door de experts uitgelegd wordt alsof de onderzoekers ervan uit zijn gegaan dat Jehovah's Getuigen een gevaarlijke cult of sekte zouden zijn. Hoewel tegenstanders van Jehovah's Getuigen deze termen gebruiken, gebruiken de onafhankelijke onderzoekers nergens deze termen in hun rapport. Dit roept de vraag op in hoeverre de experts het hele rapport zelf met een vooringenomenheid gelezen hebben, ingevuld vanuit de context van de 'cultwars' (Gallagher, 2017).

Het is opmerkelijk dat de experts veel aandacht besteden aan de vraag of personen uitgesloten worden omdat zij aangifte van seksueel misbruik hebben gedaan van seksueel misbruik. Hoewel een aantal respondenten in het onderzoek hier melding van maakt, erkennen wij dat dit geen officieel standpunt is van de Jehovah's Getuigen. Dat neemt natuurlijk niet weg, dat op het niveau van gewone leden, dit wel zo ervaren kan zijn. Bovendien neemt dit ook niet weg, of er in het verleden situaties zijn geweest waarbij dit wel gebeurd is (van den Bos, et al., 2020, pp. 93-4). Wij bemerken hier dat de geleefde religie van gewone gelovigen kan afwijken van de officiële standpunten zoals die worden weergegeven in publicaties en door officiële vertegenwoordigers van de religie (Mcguire, 2008).

Om te ontkrachten dat personen worden uitgesloten vanwege aangifte doen bij de politie, verwijzen de experts naar de ouderlingenboeken van 2010 en 2019 (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2010) (Watch Tower Bible and Tract Society of Republic of Korea, Incorporated Association, 2019). Deze handboeken worden gewoonlijk aan ouderlingen verstrekt, maar zijn niet in te zien voor gewone gemeenteleden. Het is dan ook opmerkelijk dat de experts naar deze handboeken verwijzen en er vrijelijk uit citeren, terwijl het maar de vraag is of deze handboeken ter beschikking zijn gesteld aan de onderzoekers toen zij een uitgebreide informatiemap met daarin diverse beleidsstukken en publicaties ontvingen van het bestuur van de Jehovah's Getuigen (van den Bos, et al., 2020, pp. 120-1). Het is zeer waarschijnlijk dat deze documentatiemap alleen publicaties en stukken bevatte, die door iedereen in te zien zijn, waaronder studieartikelen uit *De Wachttorens* (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2019) en het *Het Bijbelse standpunt van Jehovah's Getuigen over de bescherming van kinderen* (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2018). De onderzoekers van de Universiteit Utrecht komen tot de conclusie dat het door 'Jehova's getuigen gehanteerde formalistische systeem ... geen waarborg [biedt] dat meldingen van seksueel misbruik adequaat worden behandeld (van den Bos, et al., 2020, pp. 15, 177). Het is dan ook onjuist om alleen naar de formele publicaties te wijzen om daarmee aan te tonen dat aangifte bij de politie nooit tot uitsluiting leidt.

Wij zijn het dan ook niet eens met de conclusie van de experts. De conclusie dat Jehovah's Getuigen een 'gesloten gemeenschap' zijn, is niet ingegeven door vooringenomenheid die te maken heeft met discussies over cults of sektes. Er zijn geen onjuiste conclusies getrokken omdat er alleen oudere literatuur is gebruikt. Hoewel het sterk zou zijn als er recentere wetenschappelijke literatuur over Jehovah's Getuigen zou zijn gebruikt, bevestigt ook recentere literatuur de opvatting dat Jehovah's Getuigen kenmerken van een gesloten gemeenschap hebben. Ook is het onjuist dat het beeld van Jehovah's Getuigen vooral door een synchrone en niet diachrone benadering bepaald zou zijn. Het bestuur is expliciet

gevraagd naar aanpassingen in het beleid door de tijd heen, en het rapport erkent dat er aanpassingen zijn gedaan. Ook stichting Reclaimed Voices meldt dat er aanpassingen in het beleid zijn gedaan. Bovendien is hier ook over gesproken tijdens de diepte-interviews (van den Bos, et al., 2020, pp. 110-3, 124-5, 129-30, 177).

Onze reactie op 'The Findings (B): Sexual Abuse Among Jehovah's Witnesses'

Het is goed dat de experts erkennen dat er situaties van seksueel misbruik binnen de Jehovah's Getuigen zijn voorgevallen, en dat een aantal hiervan niet juist bij de autoriteiten zijn aangegeven. De experts wijzen op het onderzoek van Anson Shupe die onderzoek heeft gedaan naar (seksueel) misbruik door geestelijke ambtsdragers. Zijn theorie voorspelt dat religieuze organisaties met betaalde ambtsdragers eerder geneigd zijn misbruikplegers te beschermen.

De experts wijzen er op dat het rapport aantoont dat Jehovah's Getuigen vaker aangifte doen van seksueel misbruik bij de autoriteiten dan in het algemeen gedaan wordt door slachtoffers van seksueel (kinder)misbruik. Het onderzoek vermeldt echter dat we met de nodige voorzichtigheid moeten omgaan met het maken van vergelijkingen tussen de aangiftebereidheid onder respondenten van dit onderzoek en de aangiftebereidheid in algemene zin. Er is namelijk geen zicht op het totale percentage zedendelicten binnen de hele populatie van (ex-)Jehovah's Getuigen. Ook moet er gemeld worden dat het percentage dat bij de politie meldt (30%) en stuk lager is dan het percentage van een interne melding bij de ouderlingen (80%). Dit rechtvaardigt de conclusie dat in tegenstelling tot een interne melding, een stap naar de politie veelal niet wordt gedaan (van den Bos, et al., 2020, pp. 53-5).

De experts lijken ook hier van een onjuiste conclusie uit te gaan. Het onderzoek ziet namelijk niet toe op seksueel misbruik door geestelijk ambtsdragers maar op alle misbruik binnen de kringen van Jehovah's Getuigen en de interne afhandeling daarvan. Het lijkt er sterk op dat de experts beïnvloed zijn door de Jehovah's Getuigen die van mening zijn dat er in het hele rapport geen sprake is van institutioneel misbruik. Het rapport maakt voldoende duidelijk dat dit ook niet onderwerp van studie was, maar dat het ging om de institutionele afhandeling van (meldingen) van seksueel misbruik waarbij het vermeende slachtoffer lid van de gemeenschap van Jehovah's Getuigen was. Opmerkingen over dat Jehovah's Getuigen geen officiële activiteiten kennen waarbij ouders van kinderen worden gescheiden zijn irrelevant. Net zoals de opmerking over niet aantoont dat de omvang van seksueel misbruik onder Jehovah's Getuigen groter zou zijn. Het onderzoek richtte zich duidelijk op de opvang van en omgang met vermeende slachtoffers van seksueel misbruik en niet op de omvang van seksueel misbruik (van den Bos, et al., 2020, pp. 171-3).

Jehovah's Getuigen hebben in de afgelopen decennia veel artikelen geschreven over het probleem van seksueel kindermisbruik. De onderzoekers hebben deze artikelen in een informatiemap overhandigd gekregen (van den Bos, et al., 2020, pp. 120-1). Het publiceren van artikelen over dit onderwerp, maakt nog niet automatisch dat er adequaat gereageerd wordt op een melding van seksueel misbruik, waarbij er voldoende aandacht en erkenning

uitgaat naar het slachtoffer. De praktijk is vaak weerbarstiger dan de theorie. Het gegeven blijft dat een formalistisch systeem onvoldoende waarborg biedt voor slachtoffers van misbruik (van den Bos, et al., 2020, pp. 177-8).

Verder merken de experts op dat het veelvuldig voorkomt dat slachtoffers van seksueel misbruik ontevreden zijn over hoe er met hun melding van seksueel misbruik wordt omgegaan, ook door de overheid en de politie. Het onderzoeksrapport laat zien dat misbruikslachtoffers binnen de gemeenschap van Jehovah's Getuigen de interne afhandeling van misbruik waarderen met een zeer laag cijfer, terwijl afhandeling door de politie als zeer positief gewaardeerd wordt (van den Bos, et al., 2020, pp. 59-65). Er lijkt dan ook een zeer groot verschil in waardering te zijn als beide vormen van afhandeling met elkaar vergeleken worden. De onderzoekers geven aan dat het unfair is dat Jehovah's Getuigen er uit gepikt worden alsof die ontevredenheid alleen hun groep zou betreffen. Dat is echter niet wat het onderzoek zegt. Het lijkt erop dat de experts niet op de hoogte zijn van de aanleiding van dit onderzoek en de ontwikkelingen die eraan vooraf gegaan zijn, waardoor het logisch is dat dit onderzoek aandacht besteed aan Jehovah's Getuigen. In het verleden zijn er in Nederland ook onderzoeken geweest naar de Rooms- Katholieke Kerk, Defensie, Jeugdzorg, Boeddhistische kringen en Tantra Masseurs.

Onze reactie op 'The Report: Recommendations'

Wij verbazen ons erover dat aanbevelingen door de experts worden gelezen als verplichtingen. Aanbevelingen zijn handreikingen om een aantal zaken te verbeteren. Aanbevelingen kunnen naar eigen believen worden aangepast aan de mogelijkheden en wensen binnen de eigen organisatie. De aanbeveling dat Jehovah's Getuigen een intern meldpunt instellen dat jaarlijks verslag doet van hun activiteiten, is geenszins onredelijk (van den Bos, et al., 2020, pp. 180-1). Het is een voorstel dat kansen biedt om open en transparant om te gaan met het probleem van misbruik, professionele kennis in huis te halen en daarnaast slachtoffers van misbruik centraal te stellen. Het is niet ongewoon dat zo'n meldpunt binnen grote organisaties functioneert. Deze aanbeveling komt voort uit ervaringen en aanbevelingen tot het inrichten van een dergelijk meldpunt bij andere organisaties (van den Bos, et al., 2020, pp. 158-64). Wij willen hierbij opmerken dat recent de generale synode van de Gereformeerde Gemeente besloten heeft om een dergelijk meldpunt in te richten (Reformatorisch Dagblad, 2020).

Verder geven de experts aan dat zij het unfair vinden dat de Onderwijsinspectie erop toe moeten zien dat kinderen van Jehovah's Getuigen geen te laag school- of studieadvies krijgen (van den Bos, et al., 2020, p. 184). Het mag duidelijk zijn dat het hier niet gaat over de schoolprestaties van kinderen van Jehovah's Getuigen, daar wordt immers niets over gezegd. Het gaat over een advies voor een niveau dat gevolgd wordt in het vervolgonderwijs. Het gaat ook niet over de Onderwijsinspectie die erop uit is om dit specifiek te gaan onderzoeken, maar om constatering bij de reguliere schoolinspecties. Deze aanbeveling komt waarschijnlijk voort uit het gegeven dat respondenten aangeven dat 'zelfontplooiing in de vorm van (hoger) onderwijs niet gestimuleerd wordt (van den Bos, et al., 2020, p. 140). Hoewel de publicaties van de Jehovah's Getuigen kinderen stimuleren om voorbeeldige scholieren te

zijn, wordt het volgen van hoger onderwijs sterk ontraden (Chryssides, 2016, pp. 176-7). De onderzoekers zijn van mening dat opleiding van kinderen zwaar meeweegt in het zich teweerkunnen stellen tegen ongewenst gedrag.

De experts sluiten hun opinion af met de vermelding dat Jehovah's Getuigen vanwege hun bijzonder levensstijl veelal het object van stereotypering en laster zijn geworden. Zij zouden na de Tweede Wereldoorlog de groep zijn geweest die het vaakst het doelwit was van anticult literatuur en propaganda. Het is echter onjuist dat dit in zichzelf reden genoeg zou moeten zijn om het rapport niet te publiceren. Het lijkt erop dat de experts meer bezig lijken te zijn met het imago van de Jehovah's Getuigen bij het algemene publiek dan met het specifieke probleem dat het rapport beschrijft.

Reclaimed Voices heeft Jehovah's Getuigen nog nooit een sekte of cult genoemd in de media. De stichting is ook van mening dat een dergelijke framing afleidt van het feitelijke probleem. Tegelijkertijd maken wij ons net als de experts zorgen om het gegeven dat sommige media deze benadering wel lijken te kiezen (Hintjes, 2019). Verder moeten wij echter ook opmerken dat de keuze van de Jehovah's Getuigen om publicatie van het rapport via een kort geding te voorkomen en bovendien de uitlatingen van Reclaimed Voices te typeren als mogelijk aanzetten tot haatzaaierij, een bijdrage heeft geleverd aan het negatieve beeld dat er over Jehovah's Getuigen bestaat.

Wij spreken nogmaals de oprechte wens uit dat wij over de conclusies en aanbevelingen met de betrokkenen in gesprek te kunnen gaan, inclusief het bestuur van Jehovah's Getuigen in Nederland. Het rapport biedt kansen voor Jehovah's Getuigen om hun aanpak van seksueel misbruik binnen de gemeente te verbeteren. Het zou mooi zijn als ook individuele leden van Jehovah's Getuigen kennis zullen nemen van de inhoud van het rapport geschreven door de Universiteit Utrecht (Reclaimed Voices, 2020).

Bibliografie

- Ashcraft, W. M. (2018). *A Historical Introduction to the Study of New Religious Movements*. New York: Routledge.
- Christelijke Gemeente van Jehovah's Getuigen in Nederland vs. de Universiteit Utrecht & de Staat der Nederlanden, ECLI:NL:RBMNE:2020:227 (Midden-Nederland Januari 23, 2020). Retrieved from <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2020:227>
- Christian Congregation of Jehovah's Witnesses. (2001, april 25). To all bodies of elders in the United States.
- Chrystides, G. (2015). Conflicting expectations? Insider and outsider methods of studying Jehovah's Witnesses. *Diskus The Journal of the British Association for the Study of Religions*, 14-22.
- Chrystides, G. (2016). *Jehovah's Witnesses Continuity and Change*. Ashgate.
- Dam, R. v., Eshuis, J., Aarts, N., & During, R. (2005). *Closed Communities: Een verkennend onderzoek naar geslotenheid*. Wageningen: WUR.
- Gallagher, E. V. (2017). *'Cult Wars' in Historical Perspective*. New York: Routledge.
- Hintjes, R. (2019). *Het model van Hersenspoeling - Onwetenschappelijk en Dehumaniserend*. Roermond: Uniki - levensbeschouwelijk counseling en consultancy. Retrieved from https://www.academia.edu/40155030/Het_model_van_hersenspoeling
- Introvigne, M. (1990, augustus 28). Le sette: Una sfida al cristianesimo. Rimini, Italië: Meeting di Rimini. Retrieved februari 2, 2020, from <https://youtu.be/7WbEsulYs34>
- Introvigne, M. (2016). *Satanism: A Social History*. Leiden: Brill .
- Knox, Z. (2018). *Jehovah's Witnesses and the secular world From the 1870s to the present*. London: Palgrave Macmillan.
- Mcguire, M. B. (2008). *Lived Religion: Faith and Practice in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press Inc.
- Reclaimed Voices. (2019, februari 21). *Reclaimed Voices veroordeelt marteling Jehova's getuigen Rusland*. Retrieved from Reclaimed Voices: <https://reclaimedvoices.org/2019/02/21/reclaimed-voices-veroordeelt-marteling-jehovas-getuigen-rusland/>
- Reclaimed Voices. (2020, januari 23). *Persverklaring rapport seksueel misbruik*. Retrieved from Reclaimed Voices: <https://reclaimedvoices.org/2020/01/23/persverklaring-rapport-seksueel-misbruik/>
- Reformatoisch Dagblad. (2020, januari 29). GG krijgen meldpunt seksueel misbruik. *Reformatoisch Dagblad*. Retrieved februari 3, 2020, from <https://www.rd.nl/kerk-religie/gg-krijgen-meldpunt-seksueel-misbruik-1.1627799>
- Suierveld, A. (2019). *Jehovah's Getuigen en het verschoningsrecht van de geestelijke*. Ermelo: Stichting Reclaimed Voices. Retrieved from <https://reclaimedvoices.org/2019/03/15/jehovahs-getuigen-en-het-verschoningsrecht-van-de-geestelijke/>

Suierveld, A., & Hintjes, R. (2018). *Seksueel misbruik bij Jehovahs Getuigen – Achtergronden en Aanbevelingen*. Stichting Reclaimed Voices. Retrieved from <https://reclaimedvoices.org/2018/01/15/seksueel-misbruik-bij-jehovahs-getuigen-achtergronden-en-aanbevelingen/>

Universiteit Utrecht. (n.d.). *Prof. dr. Kees van den Bos*. Retrieved februari 1, 2020, from Universiteit Utrecht: <https://www.uu.nl/medewerkers/kvandenbos>

van den Bos, K., Schiffelers, M.-J., Bal, M., Grootelaar, H., Bertram, I., & Jansma, A. (2020). *Seksueel Misbruik en Aangiftebereidheid binnen de Gemeenschap van Jehova's getuigen*. Den Haag: Boomjuridisch. Retrieved from <https://boeken.rechtsgebieden.boomportaal.nl/publicaties/9789462907782#89>

Watch Tower Bible and Tract Society of Britain. (2002, July 1). To all bodies of elders in Britain.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (2010). *"Weidt de kudde Gods" - 1 Petrus 5:12*. Selters/Taunus: Wachturm Bibel- und Traktat-Gesellschaft der Zeugen Jehovas, e.V.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (2018, april). *Het Bijbelse standpunt van Jehovah's Getuigen over de bescherming van kinderen*. Retrieved februari 3, 2020, from [jw.org: https://www.jw.org/nl/nieuws/juridisch/juridische-informatie/informatie/pakket-jg-bijbels-standpunt-bescherming-kinderen/](https://www.jw.org/nl/nieuws/juridisch/juridische-informatie/informatie/pakket-jg-bijbels-standpunt-bescherming-kinderen/)

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (2019, mei). *De Wachttorenen - Aankondiger van Jehovah's koninkrijk*.

Watch Tower Bible and Tract Society of Republic of Korea, Incorporated Association. (2019). *Zorg als een herder voor Gods kudde - 1 Petrus 5:12*. Emmen: Wachttorenen-, Bijbel- en Traktaatgenootschap.